

قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۹۲

به انضمام

قانون دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۸۵

قانون شورای دولتی مصوب ۱۳۳۹

تدوین و مقدمه از:

دکتر علی مشهدی

(عضو هیأت علمی دانشگاه قم)

عنوان قراردادی :	ایران، قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور :	قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۹۲ : به انضمام قانون دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۸۵ و قانون شورای دولتی مصوب ۱۳۳۹/تدوین و مقدمه از علی مشهدی.
مشخصات نشر :	تهران: خرسندی، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری :	۸۸ ص.
شابک :	978-600-114-355-7
وضعیت فهرست نویسی :	قیفا
موضوع :	دیوان عدالت اداری -- قوانین و رویه‌ها
موضوع :	آیین دادرسی اداری -- ایران
موضوع :	رویه قضایی -- ایران
شناسه افزوده :	مشهدی، علی، ۱۳۵۹ -
رده بندی کنگره :	ب ۱۳۹۲/۵۹۵۱۲/۱۴۴۲ KMH
رده بندی دیویی :	۳۳۷/۵۵۰۲
شماره کتابشناسی ملی :	۲۲۲۶۳۱

انتشارات خرسندی

نمایشگاه و فروشگاه کتب فقهی، حقوقی و مجموعه قوانین
تهران - خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - پایین تر از خیابان لبافی‌نژاد
کوچه مینا - پلاک ۲۰

تلفن ۵ - ۶۶۹۷۱۰۳۴ و ۵ - ۶۶۴۹۰۵۸۴

پست الکترونیک: Khorsandy.pub@gmail.com

سایت اینترنتی: WWW.Khorsandypub.com

قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۹۲

تدوین: دکتر علی مشهدی

چاپ اول - ۱۳۹۲ تیراز: ۵۰۰۰ جلد قیمت: ۱۵,۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-114-355-7

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۴-۳۵۵-۷

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	مقدمه
قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۹۲	
۱۵	بخش اول - تشکیلات
۱۹	بخش دوم - آیین دادرسی
۱۹	فصل اول - صلاحیت
۲۲	فصل دوم - ترتیب رسیدگی
۲۲	مبحث اول - رسیدگی در شعب بدوی
۲۲	اول - دادخواست
۲۹	دوم - دستور موقت
۳۱	سوم - رسیدگی و صدور رأی
۳۹	مبحث دوم - رسیدگی در شعب تجدیدنظر
۴۳	مبحث سوم - رسیدگی در هیأت عمومی
۴۹	بخش سوم - اعاده دادرسی
۵۳	بخش چهارم - اجرای احکام
۵۹	بخش پنجم - سایر مقررات
قانون دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۸۵	
۶۳	فصل اول - تشکیلات
۶۶	فصل دوم - صلاحیت و اختیارات دیوان
۷۰	فصل سوم - ترتیب رسیدگی در دیوان

قانون شورای دولتی مصوب ۱۳۳۹

- فصل اول - وظایف شورا ۸۱
- فصل دوم - تشکیلات شوری ۸۳
- فصل سوم - دادرسی ۸۶

www.ketab.ir

ساختار عدالت اداری در ایران را می‌توان در چهار دوره تاریخی تحلیل کرد. این چهار دوره نمایانگر چهار نسل متمایز عدالت اداری در ایران است. دوره نخست به قبل از انقلاب اسلامی و سال‌های ۱۳۳۹ باز می‌گردد. در این دوره سعی شد با الهام از برخی سنت‌های مبتنی بر نظام تعدد حقوق^۱، بویژه الگوی شورای دولتی فرانسه اجازه اقامه دعوای اشخاص علیه دولت داده شد، لیکن به دلیل ساختارهای ارجحی حاکمیت و فقدان بنیان‌ها و لوازم یک دولت قانون‌مدار، در این دوره این قانون تنها بر روی کاغذ باقی ماند و عملاً امکان شکایت علیه دولت و ابطال تصمیمات دولتی به وجود نیامد. این دوره را تنها باید دوره کاغذی و تقلیدی عدالت اداری در ایران نام نهاد.

دوره دوم که با سال‌های آغازین انقلاب اسلامی مصادف است، با تصویب قانون دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۶۰/۱۱/۱۴ آغاز و تا سال ۱۳۸۵ ادامه یافت. این دوره را باید دوره تجربه و آزمایش نام نهاد. در این دوره ران عدالت اداری تشکیل و در چارچوب اصل یکصد و هفتاد و سوم قانون اساسی اجازه رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات مردم نسبت به تصمیمات دولت داده شد.

منظور الگوی فرانسوی دادرسی اداری است که در مقابل نظام وحدت حقوق یعنی الگوی انگلیسی قرار می‌گیرد. در چنین الگوی دادگاه‌ها و محاکم اداری ویژه‌ای برای رسیدگی به دعوای اشخاص علیه اداره تأسیس می‌شود.

کمال سوم عدالت اداری نیز از سال ۱۳۸۵ و با تصویب قانون دیوان عدالت اداری آغاز و تا ماه‌های نخستین سال ۱۳۹۲ ادامه داشت. در این دوره نویسندگان قانون جدید سعی نمودند با توجه به تجربه قانون سال ۶۰ اصلاحاتی را در نظام اداری به انجام برسانند. حذف مرحله تجدیدنظر و پیش‌بینی شعب تشخیص، ترکیب شعب، شرایط قضات، هزینه دادرسی، وکالت در دیوان، پیش‌بینی نظام اجرای احکام و برخی صلاحیت‌ها از مهمترین اصلاحات انجام شده در این قانون بود. این دوره را می‌توان دوره اصلاحات موقت و گذرا در ساختار عدالت اداری در ایران نام نهاد. هر چند علی‌الاصول این دوره با تکلیفی که در ماده ۴۸ قانون سال ۱۳۸۵ پیش‌بینی شده بود نباید بیش از شش ماه و با فرآیند معمول قانونگذاری بیش از یک یا دو سال طول می‌کشید. ولی با فرآیند طولانی و طاقت‌فرسایی که لایحه تشکیلات و آیین دادرسی حاضر داشت، قریب به هفت سال تصویب این قانون به طول انجامید. نواقص قانون سال ۱۳۸۵ از همان ماه‌های نخستین تصویب آشکار گردید. تا اینکه موضوع تدوین و تصویب لایحه جامع تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مطرح گردید و با کش و قوس‌های فراوان در سال ۱۳۹۲ به تصویب و تأیید مجمع تشخیص مصلحت نظام رسید. تلاش برای طراحی

۱. از جمله در این خصوص ر.ک:

محمودی، جواد، قانون جدید دیوان عدالت اداری در بوته نقد، نشریه حقوق اساسی، ش

یک نظام عدالت اداری کامل با توجه به تجربه‌های گذشته و نیاز به ایجاد ساختارهای جدید با توجه به تحولات حقوقی، زمینه‌های تحقق مرحله چهارم عدالت اداری در ایران را رقم زده است. این دوره را باید دوره تکامل عدالت اداری و تشکیل سیستم منسجم دادرسی اداری نام نهاد.

در مورد قانون سال ۱۳۹۲ نگاهی به روند تصویب این قانون در طول شش سال می‌تواند اهمیت برخی مسائل، اصلاحات و ماهیت اختلافی برخی از موضوعات اداری بویژه قلمرو صلاحیت‌های دیوان، را برای ما آشکار سازد. ابتدا ماده ۴۸ قانون دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۸۵ قوه قضائیه را مکلف نمود تا ظرف شش ماه لایحه آیین دادرسی دیوان را تهیه و از طریق دولت تقدیم مجلس شورای اسلامی نماید. با این حال فرآیند تدوین و تصویب تا سال ۱۳۹۲ به طول کشید که به اجمال به روند تاریخی آن در ذیل اشاره شده است:

- ۱۳۸۶/۱۴/۶: لایحه قضایی به دولت ارائه شد.
- ۱۳۸۶/۸/۱۹: ارجاع به کمیسیون لوایح هیأت دولت
- ۱۳۸۷/۳/۲۶: با اصلاحات به تصویب هیأت دولت رسید.
- ۱۳۸۷/۸/۱۰: اعلام وصول لایحه در جلسه علنی مجلس و ارجاع آن به کمیسیون حقوقی و قضایی و کمیسیون اجتماعی
- ۱۳۸۹/۱/۱۵: تصویب در کمیسیون حقوقی و قضایی
- ۱۳۸۹/۷/۲۱: ایراد اصل ۸۵ در صحن علنی مجلس و تعیین مدت سه ساله

- ۱۰/۱/۱۳۸۹: تصویب و ارسال به شورای نگهبان
 - ۱۰/۲۲/۱۳۸۹: ایراد اصل ۸۵ شورای نگهبان
 - ۱۰/۳۰/۱۳۹۰: اصلاح ایرادات و تغییر عنوان توسط کمیسیون
 - ۱۰/۲/۱۳۹۰: تصویب نهایی و ارسال به شورای نگهبان (مجدداً)
 - ۱۰/۲۵/۱۳۹۰: اشکالات عدیده شورای نگهبان و عودت مجدد
 - ۱۰/۸/۱۳۹۰: ارسال دوباره پس از حضور نماینده شورای نگهبان و رفع برخی ایرادات
 - ۱۰/۱۷/۱۳۹۰: بازگشت دوباره و ارجاع به مجمع تشخیص
 - ۱۰/۲۵/۱۳۹۲/۳: تصویب نهایی و تأیید مجمع تشخیص مصلحت نظام
- این قانون در یک ساختار منسجم و در پنج بخش مجزا تدوین شده است. بخش نخست ناظر به تشکیلات دیوان است، در این بخش تشکیلات قضایی و اداری دیوان و تعداد و ترکیب شعب و نیز شرایط قضات دیوان مشخص شده است. از نوآوری‌های مهم این بخش می‌توان به ماده ۶ اشاره نمود که تشکیل دفاتر اداری در مراکز استان‌ها را پیش‌بینی نموده است. از جمله موارد دیگر می‌توان به احیای شعب تجدید نظر و امکان ارائه دادخواست الکترونیکی اشاره نمود. بخش دوم به تفصیل در دو فصل جداگانه شامل صلاحیت و ترتیب رسیدگی، جزئیات آیین دادرسی دیوان را معین نموده است.

از جمله نوآوری‌های بخش دوم می‌توان به هزینه دادرسی، موضوع صلاحیت‌های دیوان و تشکیل هیأت‌های تخصصی اشاره نمود. بخش سوم نیز به موضوع اعاده دادرسی و بخش چهارم به موضوع اجرای احکام و درنهایت بخش پنجم به مقررات متفرقه پرداخته و تکلیف قوانین و مقررات سابق را مشخص نموده است.

تجربه سه نسل گذشته دادرسی اداری در کشور و تعمیق در زوایای مختلف آن، می‌تواند درس‌های بزرگی را برای ما به ارمغان آورد. امید است که با تصویب و اجرای مناسب این قانون شاهد ظهور سیستم دادرسی منسجم و در نتیجه نظام اداری قانونمند و شفاف در کشور باشیم.

خسروا گوی فلک در خم چوگان توباد ساحت کون و مکان عرصه میدان توباد
ای که انشا عطارده صفت شوکت توست عقل کل، چاکر ظفر اکش «دیوان» توباد

(حافظ)

مشهدی - دانشگاه قم

تیر ۹۲